

PRAWO KARNE MATERIALNE

Kazusy dla aplikantów

Joanna Mierzwińska-Lorencka

APLIKACJE PRAWNICZE

PRAWO KARNE MATERIALNE

Kazusy dla aplikantów

Joanna Mierzwińska-Lorencka

APLIKACJE PRAWNICZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Wolters Kluwer

WARSZAWA 2022

Stan prawny na 18 lipca 2022 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Paulina Ambroży

Opracowanie redakcyjne
Agnieszka Witczak

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujmy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8286-615-5

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Przedmowa	11
Rozdział 1	
Zasady odpowiedzialności karnej	13
Rozdział 2	
Formy popełnienia przestępstwa	21
Rozdział 3	
Wyłączenie odpowiedzialności karnej	30
Rozdział 4	
Kary	42
Rozdział 5	
Środki karne, przepadek, środki kompensacyjne	53
Rozdział 6	
Zasady wymiaru kary i środków karnych	60
Rozdział 7	
Powrót do przestępstwa	67
Rozdział 8	
Środki związane z poddaniem sprawcy próbie	73

Rozdział 9	
Zbieg przestępstw oraz łączenie kar i środków karnych	82
Rozdział 10	
Środki zabezpieczające	90
Rozdział 11	
Przedawnienie i zatarcie skazania	98
Rozdział 12	
Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu	106
Rozdział 13	
Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu	125
Rozdział 14	
Przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji	135
Rozdział 15	
Przestępstwa przeciwko wolności	150
Rozdział 16	
Przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności	164
Rozdział 17	
Przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece	181
Rozdział 18	
Przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej	192
Rozdział 19	
Przestępstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową	204
Rozdział 20	
Przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego	209
Rozdział 21	
Przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości	226
Rozdział 22	
Przestępstwa przeciwko porządkowi publicznemu	242

Rozdział 23

Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów 254

Rozdział 24

Przestępstwa przeciwko mieniu 264

Rozdział 25 Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom
majątkowym w obrocie cywilnoprawnym ..... 281**Rozdział 26**Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami
wartościowymi 290

Przedmowa

Prezentowany Czytelnikom zbiór kazusów z prawa karnego materialnego zawiera omówienie najważniejszych zagadnień z zakresu części ogólnej i części szczególnej Kodeksu karnego. Układ kazusów odpowiada systematyce Kodeksu karnego, według której pogrupowano poszczególne stany faktyczne.

Kazusy charakteryzują się różnym stopniem trudności, zawierają złożone problemy i wątpliwości związane z wykładnią prawa i stosowaniem przepisów w praktyce. Prezentowane w kazusach stany faktyczne zawierają rozwiązania, które znajdują oparcie w poglądach doktryny oraz bogatym orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych.

Istotnym walorem publikacji jest wykorzystanie i przedstawienie prawdziwych stanów faktycznych, opartych na orzeczeniach Sądu Najwyższego, sądów apelacyjnych oraz sądów okręgowych. Zamieszczono pod nimi orzecznictwo sądów oraz literaturę, które mogą być przydatne przy analizie, a przy bardziej złożonych bądź szczególnie problematycznych stanach faktycznych wyszczególniono problemy i kwestie, które powinny być rozważone przez Czytelnika.

Podkreślenia wymaga, że zaprezentowane przy poszczególnych stanach faktycznych rozwiązania są jedynie punktem wyjścia do poszukiwania własnego stanowiska i dlatego też nie należy traktować odpowiedzi w nich zawartych jako wiążących i arbitralnych. Kwestie dotyczące wy-

kładni poszczególnych przepisów prawa są mniej lub bardziej kontrowersyjne, a zaproponowane rozstrzygnięcia nie zawsze zgodne z orzecnictwem czy poglądami doktryny. Podobnie bywa w praktyce stosowania prawa, gdzie można spotkać zupełnie odmienne poglądy przy takich samych bądź zbliżonych stanach faktycznych.

Opracowanie przeznaczone jest przede wszystkim dla aplikantów Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury oraz aplikantów korporacji prawniczych przygotowujących się do egzaminów końcowych, a także dla doktorantów i studentów wyższych lat studiów prawniczych.

Warszawa, kwiecień 2022 r.

Joanna Mierzwińska-Lorencka

Rozdział 1

Zasady odpowiedzialności karnej

KAZUS 1

Stan faktyczny

W dniu 30.07.2019 r. Jan M. udał się do mieszkania zajmowanego przez jego byłą małżonkę i małoletniego syna Wiktora. Jan M. od dwóch miesięcy nie mieszkał z rodziną, gdyż orzeczono wobec niego nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego z rodziną i zakaz zbliżania się do małoletniego. Środki te orzeczono wyrokiem, z mocy którego Jan M. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 207 § 1 k.k., polegającego na psychicznym i fizycznym znęcaniu się nad żoną i małoletnim synem Wiktorem w okresie od 4.06.2015 r. do 7.01.2018 r.

Jan M. zapukał, a drzwi mieszkania otworzył mu małoletni syn Wiktor M. Jan M. polecił, aby dziecko się ubrało, bo chciał zabrać je na spacer. Gdy syn odmówił, Jan M. chwycił go za rękę, ale w tym momencie na korytarzu pojawił się mieszkający po sąsiedzku były teść Jana M. – Stanisław K., który odepchnął mężczyznę od dziecka, złapał go za szyję i mocno przycisnął do ściany, krzycząc przy tym: „Zostaw mojego wnuka, ty psycholu!”. Rozzłoszczony Jan M., nie próbując już przekonywać

syna, odwrócił się i wyszedł z bloku. Świadcami całego zdarzenia byli małaletni syn Wiktor M. oraz była żona Jana M. – Anna M.

Następnego dnia Jan M. złożył ustną skargę o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego, w której oskarżył Stanisława K. o czyny z art. 216 § 1 k.k. oraz art. 217 § 1 k.k. Przesłuchany w charakterze oskarżonego Stanisław K. wyjaśnił, że nie czuje się winny, gdyż nie chciał zrobić krzywdy byłemu zięciowi, a jedynie ochronić wnuka, nad którym Jan M. znącał się przez wiele lat i to zarówno fizycznie, jak i poniżając dziecko słownie.

Dokonaj prawnokarnej oceny zachowania Stanisława K.

Problemy do rozważenia przy analizie przypadku:

- kwantyfikatory społecznej szkodliwości.

Orzeczenia sądów przydatne przy analizie przypadku:

- wyrok SN z 11.04.2011 r., IV KK 382/10, LEX nr 846390;
- wyrok SN z 23.06.2009 r., II KK 13/09, LEX nr 512956;
- postanowienie SN z 4.03.2009 r., V KK 22/09, LEX nr 495325;
- wyrok SN z 10.02.2009 r., WA 1/09, OSNSK 2009/1, poz. 343.

Rozwiązanie i komentarz

Na podstawie przedstawionych okoliczności zdarzenia nie sposób uznać, aby zarzucane Stanisławowi K. czyny zabronione cechowała społeczna szkodliwość większa niż znikoma, a tym samym, aby zostały wy-czerpane znamiona zarzucanych mu przestępstw.

Z wyjaśnień oskarżonego wynika, że jego motywacją nie było skrzywdzenie byłego zięcia, tylko zapobiegnięcie skrzywdzeniu dziecka przez ojca, który w przeszłości znęcał się nad rodziną, za co został prawomocnie skazany. Oskarżony, jak wskazano, nie przyznał się do popełnienia czynów zarzucanych przez Jana M. ani też nie wykazał skruchy.

Co istotne, nie ulegało wątpliwości, że zachowanie oskarżonego zostało wywołane agresywną postawą Jana M., który chciał siłą zmusić dziecko do wyjścia na spacer, a działanie Stanisława K. motywowane było chęcią ochrony wnuka.

Jak stanowi art. 115 § 2 k.k., przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości czynu sąd bierze pod uwagę: rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, jak również postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia.

W zakresie kwantyfikatora rodzaju i charakteru naruszonego dobra należy podkreślić, że o hierarchii dóbr chronionych przez polskie prawo karne pośrednio można wnioskować z systematyki części szczególnej Kodeksu karnego oraz z rodzaju i wysokości sankcji grożącej za popełnienie danego czynu, a przez to także o zaliczeniu danego czynu do zbrodni lub występków. Najwyższym dobrem jest życie i zdrowie człowieka. Czyny zabronione z art. 216 § 1 i art. 217 § 1 k.k., których dopuścił się oskarżony, są ścigane z oskarżenia prywatnego, a ich ustawowe zagrożenie sankcją karną nie jest znaczne. Faktu tego nie zmienia nawet okoliczność, że ich świadkami byli małoletni syn Jana M. oraz była żona. Z informacji zawartych w kazusie wynika, że Jan M. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa z art. 207 § 1 k.k. na szkodę Anny M. oraz małoletniego dziecka. Nie ulega zatem wątpliwości, że małoletni jako ofiara znęcania się Jana M. nad rodziną był zaznajomiony z agresją słowną i fizyczną, co jest istotne w kontekście opisywanej sprawy.

Nie można także uznać, aby słowa wypowiedziane przez byłego teścia wyrządziły Janowi M. istotną szkodę. Wypowiedzi oskarżonego nie słyszały bowiem żadne osoby trzecie, zdarzenie miało charakter incydentalny, zaś wypowiedziane przez oskarżonego słowo „psychol” mogło spowodować jedynie odczucie pewnej niedogodności.

W zakresie czynu zabronionego z art. 217 § 1 k.k. o stopniu społecznej szkodliwości wyższym niż znikomy nie świadczą także sposób i okoliczności popełnienia czynu – nie były one drastyczne ani brutalne, nie wiązały się z dodatkowym udręczeniem ofiary, oskarżony nie używał też niebezpiecznego narzędzia. A takie przecież między innymi okoliczności uznaje się za wskazujące na wyższą społeczną szkodliwość czynu.

W treści kazusu mamy także informację, że w dacie zdarzenia orzeczony był wobec Jana M. środek w postaci nakazu opuszczenia przez niego mieszkania zajmowanego z rodziną i zakaz zbliżania się do małoletniego syna. Tak więc w świadomości oskarżonego zaistniała sytuacja mogła usprawiedliwiać jego przekonanie o konieczności chronienia dziecka przed kontaktem z ojcem.

KAZUS 2

Stan faktyczny

W dniu swoich szesnastych urodzin, 14.05.2016 r. Jan B. obcował płciowo z 13-letnią Reginą P. Kontakt seksualny miał charakter dobrowolny, gdyż Regina P. była dziewczyną Jana B. Para współżyła ze sobą przez sześć miesięcy, tj. do ukończenia przez Jana B. szesnastu lat i sześć miesięcy. Potem ich relacje pogorszyły się. Regina P. miała żal do chłopaka, że interesuje się innymi dziewczynami i nie jest jej wierny. W końcu Jan B. zerwał z dziewczyną. Regina P. zdecydowała wówczas o zawiadomieniu organów ścigania o popełnieniu na jej szkodę przez Jana B.

przestępstwa z art. 200 § 1 k.k. W dniu wszczęcia postępowania Jan B. miał już ukończone 18 lat.

Czy Jan B. może odpowiadać karnie za czyn, który popełnił jako nieletni?

Orzeczenia sądów przydatne przy analizie przypadku:

- wyrok SN z 15.12.2021 r., V KK 588/21, LEX nr 3324507;
- wyrok SN z 21.09.2011 r., III KK 234/11, LEX nr 1044026;
- wyrok SN z 3.09.2015 r., V KK 249/15, LEX nr 1784536;
- wyrok SN z 8.04.2014 r., IV KK 77/14, LEX nr 1454010;
- wyrok SN z 9.01.2020 r., II KK 384/18, LEX nr 3075897.

Rozwiązanie i komentarz

Zgodnie z treścią art. 10 § 1 k.k. na zasadach określonych w ustawie z 6.06.1997 r. – Kodeks karny odpowiada ten, kto popełnił czyn zabroniony po ukończeniu 17 lat. Tym samym odpowiedzialność karną określoną w Kodeksie karnym ponosi sprawca, który w czasie popełnienia czynu zabronionego miał ukończone 17 lat. W zakresie tej zasady ustawodawca wprowadził dwie modyfikacje. Pierwsza z nich polega na tym, że wyjątkowo sprawca, który nie ukończył 17 lat, a ukończył lat 15, i popełnił czyn wyczerpujący znamiona jednego z enumeratywnie wskazanych przestępstw (tj. czyn z: art. 134, art. 148 § 1, 2 lub 3, art. 156 § 1 lub 3, art. 163 § 1 lub 3, art. 166, art. 173 § 1 lub 3, art. 197 § 3 lub 4, art. 223 § 2, art. 252 § 1 lub 2 oraz art. 280 k.k.), może odpowiadać na zasadach określonych w Kodeksie karnym, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności, jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne (art. 10 § 2 k.k.). Druga modyfikacja związana z ponoszeniem odpowiedzialności na zasadach określonych w Kodeksie karnym została wprowadzona w art. 10 § 4 k.k., gdzie ustawodawca dopuścił, przy spełnieniu

pewnych warunków, możliwość odpowiadania sprawcy, który ukończył 17 lat, przed ukończeniem przez niego 18. roku życia, na podstawie ustawy z 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2018 r. poz. 969).

Z informacji wskazanych w kazusie wynika, że czyn w postaci obcowania płciowego z małoletnią poniżej 15. roku życia Jan B. popełnił, mając ukończone 16 lat i 6 miesięcy.

W świetle powyższego należy stwierdzić, że nie mógł on odpowiadać w niniejszym postępowaniu na zasadach określonych w Kodeksie karnym. Zaznaczyć przy tym należy, że nie mógł również wobec niego mieć zastosowania tryb przewidziany w art. 10 § 2 k.k., ponieważ czyn z art. 200 § 1 k.k. nie należy do katalogu przestępstw wymienionych w tym przepisie.

W tej sytuacji można rozważyć, czy wobec Jana B. należy zastosować przepisy ustawy z 26.10.1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, a to z uwagi na treść jej art. 1 § 1 pkt 2. Z uregulowania tego wynika bowiem, że przepisy tej ustawy stosuje się w zakresie postępowania w sprawach o czyny karalne w stosunku do osób, które dopuściły się takiego czynu po ukończeniu 13 lat, ale nie ukończyły lat 17. Z treści kazusu wynika, że postępowanie karne zostało wszczęte po ukończeniu przez Jana B. 18. roku życia. Zgodnie zaś z art. 18 § 1 pkt 2 u.p.s.n. przeciwko nieletniemu, który dopuścił się czynu karalnego, o którym mowa w art. 1 § 2 pkt 2 lit. a tej ustawy, tj. przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, i postępowanie przeciwko temu nieletniemu wszczęto po ukończeniu przez niego 18 lat, sądem właściwym do rozpoznania sprawy jest sąd właściwy według przepisów Kodeksu postępowania karnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego uznaje się, że przepis ten ma charakter jedynie normy procesowej, wskazującej na właściwość sądu rozstrzygającego sprawę, natomiast podstawę prawną rozstrzygnięcia o możliwości do orzeczenia wobec takiego sprawcy karze przewidzianej w Kodeksie karnym (a nie o środku wychowawczym, poprawczym czy innym środku przewidzianym w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich czy Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym) stanowi unormo-

Publikacja jest zbiorem kazuśów wraz z rozwiązaniami, zarówno z części ogólnej, jak i szczególnej Kodeksu karnego. W kazuśach wykorzystano przykłady rzeczywistych spraw, z którymi autorka spotkała się w pracy zawodowej, oraz stany faktyczne przygotowane specjalnie na potrzeby publikacji. Tematyka została dobrana tak, aby rozwiązać wątpliwości najczęściej pojawiające się w praktyce.

Zagadnienia przedstawiono przystępnym językiem, choć odnoszą się do skomplikowanych stanów prawnych i wymagają sprawnego poruszania się w przepisach karnomaterialnych, a niekiedy także i karnoprosesowych.

Proponowane rozwiązania kazuśów znajdują oparcie w bogatym orzecznictwie Sądu Najwyższego, sądów apelacyjnych oraz organów międzynarodowych, jak również w opiniach doktryny. Dodatkowym atutem publikacji są wykazy orzeczeń sądowych i literatury zamieszczone przy każdym kazuśie.

Książka jest przeznaczona dla aplikantów adwokackich, sędziowskich i prokuratorskich, a także dla osób przystępujących do egzaminów wstępnych na aplikację. Będzie też przydatna studentom prawa i administracji.

Joanna Mierzińska-Lorencka – doktor nauk prawnych; od 2011 r. adiunkt w Zakładzie Prawa Karnego Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk; specjalista ds. orzecznictwa w Izbie Karnej Sądu Najwyższego; prowadziła zajęcia z prawa karnego dla aplikantów aplikacji ogólnej w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury; autorka monografii, komentarzy oraz artykułów z dziedziny prawa karnego.

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLWUER.PL

WWW.PROFINFO.PL

